

Sygn. akt I A Ca 864/16

Sygn. akt I A Cz 810/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 czerwca 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący	:	SSA Bogusław Suter (spr.)
Sędziowie	:	SA Elżbieta Bieńkowska SO del. Grażyna Wołosowicz
Protokolant	:	Iwona Zakrzewska

po rozpoznaniu w dniu 14 czerwca 2017 r. w Białymstoku

na rozprawie

sprawy z powództwa (...) **Spółki z o.o. w B.**

przeciwko **M. H.**

o zapłatę

na skutek apelacji **pozwanego** i zażalenia **powoda**

od wyroku Sądu Okręgowego w Białymstoku

z dnia 9 grudnia 2015 r. sygn. akt VII GC 176/15

I. zmienia zaskarżony wyrok w punkcie II w ten sposób, że w miejsce kwoty 7.066,63 zł zasądza kwotę 15.695,63 (piętnaście tysięcy sześćset dziewięćdziesiąt pięć i 63/100) zł;

II. oddala apelację pozwanego;

III. zasądza od pozwanego na rzecz powoda kwotę 12.087 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania odwoławczego.

(...)

UZASADNIENIE

Powódka (...) Sp. z o. o. w B., wniosła o zasądzenie od pozwanego M. H. kwoty 322.892,25 zł wraz z odsetkami ustawowymi od 3 marca 2015 r. do dnia zapłaty oraz kosztów procesu. Podniosła, że pozwany zawarł z nią umowę

sprzedaży samochodu osobowego marki M.. Mimo, że wydała mu auto, nie uiszcili ceny oznaczonej w fakturze VAT z 18 października 2012 r.

W dniu 8 kwietnia 2015 r. Sąd Okręgowy wydał nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym, w którym orzekł zgodnie z żądaniem pozwu.

Pozwany podniósł w zarzutach od powyższego rozstrzygnięcia, że roszczenie powódki wygasło, bowiem cenę z tytułu sprzedaży samochodu uiszcila na jej rzecz osoba trzecia. Wniósł o uchylenie nakazu zapłaty w całości oraz o oddalenie powództwa i zasądzenie na jego rzecz kosztów procesu według norm przepisanych.

W wyroku z 9 grudnia 2015 r. Sąd Okręgowy utrzymał w mocy nakaz zapłaty (pkt I) oraz zasądził od pozwanego na rzecz powoda 7.066,63 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania zabezpieczającego (pkt II).

Oparł powyższe rozstrzygnięcie na następujących ustaleniach faktycznych.

W dniu 13 grudnia 2011 r. strony zawarły umowę sprzedaży, której przedmiotem było przeniesienie własności pojazdu marki M. za kwotę 358.892,25 zł. Na jej podstawie pozwany zobowiązał się wpłacić zaliczkę w wysokości 36.000 zł. Pozostałą część ceny miał uiszczyć do dnia ostatecznego odbioru pojazdu.

W dniu 13 grudnia 2011 r. (...) w S. (dalej: „(...)”) zobowiązało się do inwestowania kwoty 89.725 zł, którą przekazał mu pozwany, a następnie do wpłaty środków na poczet ceny pojazdu, jaka była przedmiotem umowy oznaczonej w powyższym akapicie. W dniu 15 czerwca 2012 r. wpłaciło na rzecz powódki kwotę 322.892,25 zł. (bezsporne).

W dniu 18 października 2012 r. pozwany odebrał osobiście samochód.

W dniu 21 grudnia 2012 r. (...) zgłosiło wniosek o upadłość, która została ogłoszona w zakresie obejmującym likwidację jego majątku w dniu 3 lipca 2014 r. (postanowienie Sądu Rejonowego w Szczecinie sygn. akt. XII GU 2/13).

W wyroku z 22 lipca 2014 r. Sąd Okręgowy zasądził od powódki na rzecz syndyka masy upadłości (...) kwotę 322.892,25 zł wraz z ustawowymi odsetkami i kosztami procesu (wyrok Sądu Okręgowego sygn. akt VII GC 179/14 zmieniony wyrokiem Sądu Apelacyjnego z 18 lutego 2015 r. sygn. akt I ACa 790/14).

Powódka zapłaciła powyższą kwotę.

Sąd Okręgowy podzielił ustalenia, jakie Sąd Apelacyjny poczynił w sprawie, która toczyła się między powódką a podmiotem oznaczonym w zdaniu poprzednim. Uznał, że spełnienie świadczenia przez (...) nastąpiło bez jakiegokolwiek ekwiwalentu ze strony powódki, wobec czego było czynnością prawną nieodpłatną. Skoro została ona dokonana w ciągu roku od złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości, to objęła ją sankcja bezskuteczności (art. 127 ustawy Prawo upadłościowe i naprawcze). Z tych przyczyn choć powódka początkowo otrzymała od podmiotu trzeciego kwotę należną jej z tytułu umowy sprzedaży, to jednak zobowiązano ją do zwrotu tej sumy. Cena, jaką pozwany miał obowiązek jej uiszczyć w oparciu o art. 535 § 1 k.c., nie została w rezultacie zapłacona. Z tych przyczyn miała wobec niego roszczenie regresowe.

Sąd Okręgowy zważył na marginesie, że powództwo zasługiwałoby na uwzględnienie także w oparciu o art. 410 k.c. w zw. z art. 405 k.c. Powódka nie osiągnęła celu swojego świadczenia (wydanie samochodu), a pozwany wzbogacił się, bowiem uzyskał rzecz, o której wartość uległ wzbogaceniu. Irrelevantne okazały się jego zarzuty, że wartość samochodu oznaczana w pozwie była wygórowana, skoro nie podał wartości za jaką sprzedał ten pojazd.

O kosztach postępowania zabezpieczającego Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 745 § 1 k.p.c. i art. 98 § 1 k.p.c. i zasądził je w wysokości ustalonej w postanowieniu Komornika Sądowego z 25 czerwca 2015 r. zgodnie z art. 770 k.p.c.

Zażalenie na całość postanowienia o kosztach procesu, jakie zawarto w powyższym wyroku, złożyła powódka. Zarzuciła naruszenie:

I. art. 770 k.p.c. w zw. z § 6 pkt. 7 i § 10 ust. 1 pkt. 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. Nr 162, poz. 1349 z późn. zm.; dalej: „Rozporządzenie”), poprzez nieprzyznanie pełnomocnikowi powoda kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu zabezpieczającym w wysokości 1.800 zł, mimo złożenia w odpowiednim terminie odpowiedniego wniosku;

II. art. 98 § 1 k.p.c. w zw. z art 108 k.p.c. z § 12 ust. 2 pkt. 2 Rozporządzenia poprzez nie rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego zakończonym postanowieniem Sądu Apelacyjnego z 27 września 2015 r. w sprawie pod sygnaturą akt: I ACz 1106/15, uwzględniającym w całości zażalenie powódki, które to koszty powinny obejmować uiszczoną przez powódkę opłatę od zażalenia (3.229 zł), oraz koszty zastępstwa procesowego (3.600 zł), w sytuacji, gdy takowy wniosek został złożony.

Z uwagi na powyższe wniosła o zmianę postanowienia i zasądzenie od pozwanego dalszej kwoty 8.629 zł, o jest łącznie 15.695,63 zł. Zażądała też zasądzenia na jej rzecz kosztów postępowania zażaleniowego według norm przepisanych.

Apelację od całości powyższego wyroku złożył też pozwany. Zarzucił naruszenie:

1) art. 353 § 1 k.c., art. 354 § 1 k.c., art. 356 § 1 i 2 k.c. poprzez ich niezastosowanie oraz art. 535 § 1 k.c. poprzez zastosowanie i w konsekwencji błędną ocenę prawną stanu faktycznego poprzez przyjęcie, że powód posiada w stosunku do pozwanego roszczenie o zapłatę kwoty 322.892,25 zł tytułem ceny wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 3 marca 2015 r. do dnia zapłaty z tytułu umowy sprzedaży samochodu z 13 grudnia 2011 r., podczas gdy zobowiązanie z tytułu tej umowy w całości wygasło z powodu jego spełnienia, a mianowicie powód jako sprzedawca przeniósł na pozwanego własność przedmiotowego pojazdu i wydał mu go, a pozwany jako kupujący zapłacił całość ceny w ten sposób, że osoba trzecia – Spółka - w dniu 23 grudnia 2011 r. zapłaciła powodowi zaliczkę w wysokości 36.000 zł, a w dniu 25 czerwca 2012 r. resztę ceny w wysokości 322.892,25 zł, co skutkuje wygaśnięciem zobowiązań obu stron z tytułu umowy;

2) art. 405 k.c., 406 k.c., 409 k.c., 410 § 1 k.c. w zw. z art. 6 k.c. i przyjęcie, że powództwo zasługiwałoby na uwzględnienie także w oparciu o przepisy dotyczące bezpodstawnego wzbogacenia, podczas gdy powód nie udowodnił wartości wzbogacenia, w szczególności wartości rynkowej pojazdu w chwili orzekania; a nadto Sąd nie wziął pod uwagę, że pozwany zapłacił cenę za pojazd w wysokości 89.725 zł, która to kwota powinna co najmniej obniżać roszczenia powoda, a nadto ewentualne roszczenia powoda powinny ulegać zmniejszeniu o wartość odsetek ustawowych w łącznej kwocie 124.798,17 zł za okres kiedy w posiadaniu powoda znajdowała się kwota ceny wpłaconej przez osobę trzecią - Spółkę (obliczona jako suma odsetek od kwoty 36.000 zł od dnia 23 grudnia 2011 r. do dnia 23 lutego 2015 r. - 14.537,10 zł; oraz od kwoty 322.892,25 zł od dnia 15 czerwca 2012 r. do dnia 23 lutego 2015 r. - 110.261,07 zł).

Z uwag na powyższe wniósł o zmianę wyroku poprzez oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powoda kosztów procesu według norm przepisanych. Wniósł też o zasądzenie na jego rzecz kosztów procesu za instancję odwoławczą.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje.

Zażalenie powoda zasługiwało na uwzględnienie w całości, zaś apelacja pozwanej nie była zasadna.

Na aprobatę zasługiwały prawidłowe ustalenia pierwszoinstancyjne, bowiem poczyniono je w oparciu o bezsporne twierdzenia stron, a także wiarygodne dowody z dokumentów. Również pozwany nie kwestionował ich w swoim środku odwoławczym.

Kontestował natomiast ocenę materialnoprawną, na jakiej oparto skarżone rozstrzygnięcie.

Dokonując jej weryfikacji Sąd Apelacyjny miał na uwadze treść uzasadniania rozstrzygnięcia drugoinstancyjnego, które zapadło w sprawie o zapłatę toczącej się pod sygn. akt I ACa 790/14 (pomiędzy (...) a powódką). Zawarta w nim argumentacja prawna zasługiwała na akceptację w zakresie w jakim podniesiono w niej, że umowa o inwestowanie środków, która łączyła pozwaną oraz (...), była nieważna jako sprzeczna z ustawą. Ocena ta opierała się na słusznym ustaleniu, że choć przedmiot omawianego stosunku prawnego stanowiła czynność oznaczona w art. 5 Ustawy Prawo bankowe, to jednak podmiot, który miał ją wykonać, nie był do tego uprawniony w świetle bezwzględnie obowiązujących przepisów prawa (art. 5 ust. 4 Ustawy Prawo bankowe w zw. z art. 58 § 1 k.c.).

Nie ulegało wątpliwości, że nieważność powyższej umowy rozciągała się na wszystkie zastrzeżenia, jakie w niej ujęto. Dotyczyło to również zobowiązania, w oparciu o które (...) miało uiścić na rzecz powódki kwotę należną jej z tytułu ceny za samochód, jaki sprzedawała pozwanemu (art. 393 § 1 k.c.; co do powiązania bytu i skuteczności pactum in favorem tertii od istnieniem umowy, w której je zawarto, patrz: wyrok SN z 10 lutego 2005 r. II PK 209/04).

Trzeba podkreślić, że świadczenie, jakie powinien spełnić dłużnik na rzecz osoby trzeciej w oparciu o powyższy stosunek obligacyjny, polegało na dokonaniu dwustronnej czynności prawnej, której przedmiotem było przeniesienie własności pieniędzy (co do charakteru świadczenia polegającego na zapłacie patrz: postanowienie SN z 5 czerwca 1997 r. II CKN 195/97).

Jak słusznie podniósł pozwany, (...) podjęło próbę realizacji powyższego zobowiązania. Istotnie złożyło konkludentne oświadczenie o przeniesieniu własności pieniędzy na rzecz powódki (dokonanie przelewu), a ta, będąc obowiązana do przyjęcia zapłaty (art. 356 § 2 k.c.), w sposób dorozumiany wyraziła na to zgodę (art. 60 k.c.). Powyższa czynność nie miała jednak mocy normatywnej, skoro jej źródłem (causą), co już wskazano, było nieważne zastrzeżenie umowne (art. 156 k.c.).

Z powyższych względów (...) przeniosło na powódkę nie własność, a jedynie posiadanie kwoty 322.892,25 zł, którą nadto ta ostatnia zwróciła potem wpłacającemu (bezsporne). Tym samym, wbrew stanowisku jakie zawarto w apelacji, w żadnej chwili nie uzyskała świadczenia z tytułu spornej umowy sprzedaży. Skoro więc, w oparciu o stosunek jaki łączył ją z pozwanym, przeniosła na niego własność samochodu (bezsporne), to w dalszym ciągu przysługiwało jej roszczenie o zapłatę umówionej ceny.

Bezpodstawne okazały się też zarzuty potrącenia, jakie podniesiono w celu zatamowania powyższego uprawnienia. Pozwanemu nie przysługiwała wierzytelność o zwrot 89.725 zł, jaką wpłacił na rzecz (...), skoro na dzień orzekania powódka nie dysponowała żadną częścią z kwoty (322.892,25 zł), którą przekazał jej ten ostatni podmiot. Brak było też materiału procesowego, który potwierdziłby, że środki te stanowiły własność skarżącego, a nie osoby, która przelała je na rachunek sprzedającej. Tym samym nie wykazał, że przysługiwała mu wierzytelność o zapłatę odsetek od tej sumy.

Skoro zatem nie zaszyły żadne okoliczności, które tamowałyby zasadne żądanie powództwa, to słusznie podlegało ono uwzględnieniu.

Z tych przyczyn orzeczono jak w pkt II sentencji na podstawie art. 385 k.p.c.

Przechodząc do oceny zażalenia Sąd Apelacyjny zgodził się ze stanowiskiem powódki, że w orzeczeniu pierwszoinstancyjnym niezasadnie zaniechano rozstrzygnięcia o kosztach postępowania incydentalnego (zainicjowanego zażaleniem na postanowienie o przekazaniu sprawy według właściwości k. 85; patrz: postanowienie SN z 21 sierpnia 2012 r. II PZ 13/12) oraz części zabezpieczającego. Wbrew ocenie jaką zawarto w uzasadnieniu skarżonego wyroku, te ostatnie nie ograniczały się do opłat i wydatków komornika, które organ egzekucyjny określił w swoim postanowieniu (art. 770 k.p.c. w zw. z art. 743 § 1 k.p.c.), lecz powinny również objąć m.in. wynagrodzenie profesjonalnego pełnomocnika uczestnika (art. 745 § 1 k.p.c. patrz: postanowienie SN z 5 kwietnia 2013 r. III CZP 12/13).

O proporcji w jakiej strony powinny ponieść powyższe ciężary, decydował wynik postępowania głównego (postanowienie SN z 27 czerwca 2011 r. I PZ 11/11). Skoro powódka wygrała je w całości, mogła żądać, aby

zasądzono na jej rzecz całość kosztów procesu, które poniosła w sprawie pierwszoinstancyjnej (opłaty i wydatki w postępowaniu egzekucyjnym 7.066,63 zł – postanowienie komornika k. 78; wynagrodzenie pełnomocnika w postępowaniu zabezpieczającym i zażaleniowym – odpowiednio 1.800 zł - § 5 w zw. z § 4 ust 1 w zw. z § 6 pkt 7 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 7 oraz 3.600 zł – § 6 pkt 7 w zw. z § 12 ust. 2 pkt 2 Rozporządzenia; uiszczona opłata sądowa od zażalenia 3.229 zł).

Z tych przyczyn orzeczono jak w pkt I sentencji na podstawie art. 386 § 1 k.p.c.

O kosztach postępowania apelacyjnego oraz zażaleniowego (zainicjowanego wniesieniem środka odwoławczego na postanowienie Sądu Okręgowego o kosztach procesu) Sąd rozstrzygnął w oparciu zasadę odpowiedzialności za wynik procesu (art. 98 k.p.c.). Należały się one powódce, bowiem to pozwany przegrał postępowanie odwoławcze w całości (wynagrodzenie pełnomocnika w postępowaniu głównym i zażaleniowym – odpowiednio 10.800 zł: § 2 pkt 7 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 2 oraz 1.200 zł: § 2 pkt 4 w zw. z § 10 ust. 2 pkt Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych, Dz.U. z 2015 r. poz. 1804 w brzmieniu sprzed nowelizacji; uiszczona opłata od zażalenia 87 zł).

Z tych przyczyn orzeczono jak w pkt III sentencji na podstawie art. 108 § 1 k.p.c.

(...)